

Checklista för att undvika omotiverade skillnader i framtagande, revidering eller granskning av styrdokument

Checklistan avser medicinska riktlinjer, rutiner och andra styrdokument inom hälso- och sjukvården och tandvården inom Västra Götalandsregionen

Bakgrund

All hälso- och sjukvård och tandvård inom Västra Götalandsregionen ska bedrivas i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen (SFS: 2017:30) och diskrimineringslagen (SFS: 2008:567). Det innebär att vården ska ges med respekt för alla människors lika värde, för den enskilda människans värdighet och att den som har störst behov av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården. Vidare ska all hälso- och sjukvård utformas, bedrivas och tillhandahållas på ett sätt som motverkar diskriminering och främjar lika rättigheter och möjligheter. En jämlik hälso- och sjukvård innebär enligt Socialstyrelsens definition att bemötande, vård och behandling ska erbjudas på lika villkor till alla oavsett bland annat personliga egenskaper, kön, könsidentitet eller könsuttryck, sexuell identitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, ålder, socioekonomi och bostadsort.

Syfte

Ett viktigt steg mot en mer jämlik hälso- och sjukvård och tandvård är att säkerställa att medicinska riktlinjer, rutiner och styrdokument inte gör omotiverad skillnad mellan grupper och individer. Lika viktigt är det att riktlinjerna förmedlar kunskap om att skillnad ska göras när det är motiverat. Omotiverade skillnader riskerar att bidra till att reproducera felaktiga och/eller stereotypa föreställningar om grupper eller individer som i slutändan riskerar att påverka patientsäkerheten.

När dokument tas fram, revideras och granskas är det därför viktigt att säkerställa att inga grupper eller individer missgynnas och att skillnader som görs är evidensbaserade. Syftet med den här checklistan är att säkerställa jämlik vård i framtagande, revidering eller granskning av styrdokument.

Diskrimineringsgrunderna och Socialstyrelsens definition av jämlik vård

För att säkerställa jämlik vård och undvika att omotiverade skillnader görs kan en utgå från diskrimineringsgrunderna och Socialstyrelsens definition av jämlik vård. Det innefattar bland annat kön, könsidentitet eller könsuttryck, sexuell identitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, ålder, socioekonomi och bostadsort.

- **Kön**

Begreppet kön innebär att någon är kvinna eller man. Förbudet mot könsdiskriminering omfattar också personer som planerar att ändra eller har ändrat sin könstillhörighet.

- **Könsidentitet eller könsuttryck**

Med könsidentitet och könsuttryck avses i lagen att någon inte definierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel (eller på annat sätt) ger uttryck för att tillhöra ett annat kön än det som registrerats för hen vid födelsen. Begreppen omfattar dels en persons självupplevda könsbild, dels hur någon uttrycker det som kan kallas personens sociala kön, till exempel genom kläder, kroppsspråk, smink eller frisyr.

Diskrimineringsgrunden avser transpersoner. Det är ett paraplybegrepp för personer vars könsidentitet eller könsuttryck tidvis eller alltid skiljer sig från normen för det kön som registrerats vid födseln.

- **Sexuell identitet**

Sexuell identitet handlar om vem en person blir attraherad av eller kär i. I diskrimineringslagen heter det sexuell läggning, och lagen definierar tre sexuella läggningar: homosexuell, heterosexuell och bisexuell läggning.

- **Etnisk tillhörighet**

Med etnisk tillhörighet avses att någon tillhör en grupp av personer som har samma nationella eller etniska ursprung, hudfärg eller liknande.

- **Religion eller annan trosuppfattning**

Med religion avses religiösa åskådningar som exempelvis hinduism, judendom, kristendom och islam. Annan trosuppfattning innebär övertygelser som har sin grund i eller samband med en religiös åskådning, till exempel buddism, ateism och agnosticism.

- **Funktionsnedsättning**

En funktionsnedsättning är en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning kan vara medfödd eller uppstå till följd av sjukdom eller olycka. Nedsättningen kan vara bestående och varaktig, eller tillfällig och övergående. En person kan ha en eller flera funktionsnedsättningar.

- **Ålder**

Med ålder menas en persons uppnådda levnadslängd.

- **Socioekonomi**

Socioekonomi handlar om människors sociala och ekonomiska situation. Det kan till exempel handla om utbildning, jobb, inkomst och hur man bor. Begreppet används ofta för att förstå varför människor har olika möjligheter och livsvillkor.

- **Bostadsort**

Bostadsort avser den adress eller plats där en person är folkbokförd eller vistas.

Checklista för att undvika omotiverade skillnader i framtagande, revidering eller granskning av medicinska riktlinjer, rutiner och andra styrdokument

1. Görs det skillnad mellan olika grupper eller individer i dokumentet du arbetar med? Det kan till exempel handla om att man handlägger patienter olika i undersökningsrutiner, analys av resultat, val av behandling eller anpassning av hälsoinformation: Ja Nej

Om nej, fortsätt till fråga nummer 4.

2. Om ja, utifrån vilken/vilka grupper görs det skillnad?
 - Kön
 - Könsidentitet eller könsuttryck
 - Sexuell identitet
 - Etnisk tillhörighet
 - Religion eller annan trosuppfattning
 - Funktionsnedsättning
 - Ålder
 - Socioekonomi
 - Bostadsort

Var görs skillnaden?

- Utredning
- Behandling
- Förskrivning av läkemedel
- Remissrutiner
- Rehabiliterande insatser (inklusive sjukskrivning)
- Uppföljning
- Annat _

3. Är skillnaden motiverad? Det vill säga finns det medicinsk motivering eller annan relevant anledning till att skillnaden görs? Ja Nej Vet ej

Om du svarat ja gå vidare till fråga 4A. Om du svarat nej eller vet ej gå till fråga 4B.

4. A) Ibland finns anledning att göra skillnad på gruppnivå, t.ex. utifrån kön. Det kan handla om medicinska skillnader på gruppnivå eller andra relevanta skillnader i behov och förutsättningar att ta hänsyn till. Om motiverade skillnader görs ska det framgå i texten varför. Hänvisa till evidensbaserade källor som styrker och motiverar skillnaden i dokumentet.

B) Är du osäker på om skillnaden är motiverad ska det skyndsamt utredas om den är det. Ta bort skillnaden ur dokumentet om den inte kan motiveras.

5. Innehåller dokumentet stödmaterial så som länkar till patientinformation, utbildningsmaterial eller annat material som underlättar i patientkontakt och behandling? Ja Nej

Om ja, se över om stödmaterialen är tillgängligt på ett sådant sätt att alla grupper och individer har förmåga att få tag på, förstå och använda materialet. Det kan till exempel handla om material översatt till olika språk eller på lättläst svenska, material med möjlighet till uppläsning av text eller anpassad textstorlek och inkluderande språk.

Checklistan är framtagen av Kunskapscentrum för jämlik vård. Vid frågor vänligen kontakta oss på kjv@vgregion.se.

Referenser

Diskrimineringsombudsmannen, DO. (2022). *Diskrimineringsgrunderna*. Hämtad 2023-01-25 från: <https://www.do.se/diskriminering/diskrimineringsgrunder>

Diskrimineringsombudsmannen, DO. (2012). *Rätten till sjukvård på lika villkor – rapport*. Tryck Danagård Litho, Ödeshög.

SFS 2008:567. Diskrimineringslag. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet MRD.

SFS 2017:30. Hälsa- och sjukvårdslag. Stockholm: Socialdepartementet.

Socialstyrelsen. (2011). *Ojämna villkor för hälsa och vård. Jämlikhetsperspektiv på hälso- och sjukvården*. Hämtad 2023-06-08 från: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2011-12-30.pdf>